

HUMANISTYCZNO-AKSJOLOGICZNA KONDYCJA WSPÓŁCZESNEGO SPORTU

Aktywność sportowa jest zjawiskiem równie pradawnym jak kultura w jej szerokim rozumieniu. Materialne relikty życia dawnych pokoleń badane przez archeologów uprawniają hipotezę, że już w czasach prehistorycznych istniały formy kultury fizycznej¹. Sport odgrywał znaczącą rolę w starożytności, w okresie średniowiecza istniały formy aktywności człowieka będące jego odpowiednikami. Czasy nowożytne są świadkiem dynamicznego rozwoju kultury somatycznej i fizycznej. Współcześnie tempo przemian gospodarczych, społecznych, cywilizacyjnych, komunikacyjnych, technicznych i kulturowych jest niezwykle szybkie, znajduje to swoje odbicie na terenie kultury fizycznej – w tym również sportu. Nasuwają się więc pytania: Czym dla współczesnego człowieka jest sport? Jaka jest jego kondycja techniczna, ekonomiczna, cywilizacyjno-kulturowa i humanistyczna? Dalsze uwagi są próbą odpowiedzi na te pytania, zwłaszcza na ostatnie dotyczące jego roli humanistyczno-aksjologicznej.

Elementy antropologiczno-universalne sportu

Czy można mówić o elementach uniwersalnych aktywności sportowej? Odpowiedzi na powstałe pytanie są różne. Niektórzy autorzy kwestionują istnienie stałych i powszechnie przyjmowanych elementów sportu², inni dają odpowiedź pozytywną. Za ostatnim stanowiskiem przemawia fakt, że kultura fizyczna i sport są wyrazem somatycznej i psychicznej potrzeby dynamiki człowieka. Określa się go jako: *homo viator*, *homo vagus*, *homo ludens*. Aktywność sportowa, zwłaszcza dla współczesnego człowieka, jest naturalną i nieodzowną potrzebą i dlatego można wnioskować o ontologiczno-antropologicznych elementach sportu³. Jest on trwale związany z psychofizyczną naturą człowieka będącego posiadaczem biologicznego organizmu, który potrzebuje: fizycznego wysiłku, dynamicznego działania, zmiany środowiska, okazji do aktywizacji sił witalnych i zespołów mięśni. Ludzie fizycznie ciężko pracujący nie odczuwają potrzeby sportu, lecz i oni w okresie młodości i będąc na emeryturze uprawiają różne formy fizycznej aktywności. Życie człowieka w jego warstwie somatycznej i psychicznej jest trwale związane z szeroko rozumianą kulturą fizyczną.

---

1 Por. K. Zuchora [red.] (1993), *Kronika sportu*, Warszawa.

2 J. Kosiewicz (2004), *Filozoficzne aspekty kultury fizycznej i sportu*, Warszawa, ss. 225-235.

3 S. Kowalczyk (2010), *Elementy filozofii i teologii sportu*, Lublin, ss. 49-56.

Człowiek to *homo creator, homo technicus*. Praca jest naturalną potrzebą i obowiązkiem człowieka: młodzi ludzie uczą się i studiują, później pracują w wyuczonych zawodach. Praca dla ludzi fizycznie i umysłowo zdrowych oraz odpowiedzialnych jest źródłem satysfakcji i radości, lecz także jest trudem. Współcześnie coraz większa liczba ludzi pracuje umysłowo i prowadzi siedzący tryb życia. Z tego względu aktywność sportowa jest nieodzownym warunkiem zachowania kondycji fizycznej i psychicznego dobrego samopoczucia. Każda praca wymaga odpoczynku, rekreacji, zmiany tempa życia. Sport dla dzieci, młodzieży i ludzi dorosłych jest sposobem odreagowania na stresy związane z nauką czy pracą zawodową. Jest on szczególnie potrzebną formą aktywnego odpoczynku.

Praca nie może wypełnić całego życia ludzkiego, jego naturalnym dopełnieniem jest zabawa. Człowiek to *homo ludens*⁴. Do specyficznych właściwości zabawy należą: radość, spontaniczność, bezinteresowność, innowacja, kreatywność, swobodne działanie. Te wszystkie cechy realizują się w aktywności fizyczno-sportowej. Sport rekreacyjno-amatorski nie jest pracą, jest bowiem realizowany dla własnej satysfakcji, a nie dla otrzymania zapłaty. Sport profesjonalny posiada już inny charakter, lecz jest on udziałem relatywnie niewielkiej grupy ludzi, którzy początkowo także traktowali sport jako fascynującą zabawę. Kategorią semantycznie pokrewną zabawie jest pojęcie gry. Sport jest zabawą i równocześnie rodzajem gry. Sportową grę charakteryzują: radość, innowacyjność, nieprzewidywalność wyników (w sporcie zespołowym), czasowe oderwanie się od obowiązków zawodowych, równorzędność wszystkich uczestników gry niezależnie od ich pozycji społecznej. Sportowa gra jest połączeniem realnego działania człowieka i sfery iluzyjno-wirtualnej, w której funkcjonują określone reguły, wartości i symbole. Gra sportowa jest w pewnym sensie metaforą całego życia człowieka, którego elementami są: praca i odpoczynek, codzienność i świętowanie, trud i radość, zwycięstwo i porażki. Ambiwalencja życia ludzkiego znajduje swoje odbicie w nieprzewidywalności wyników gry sportowej.

W naturze człowieka współistnieją nakierowanie na życie społeczne i potrzeba rywalizacji. Obie te właściwości psychiki człowieka realizują się w aktywności sportowej. Zdecydowana większość form sportu posiada charakter zespołowo-społeczny, klasycznym tego przykładem jest każde boisko, stadion, pływalnia itd. Społeczny profil mają ustalone reguły uprawiania określonej dyscypliny sportowej, symbole, wzorce. Gra sportowa jest z reguły formą rywalizacji, która ma miejsce właśnie w zespole. Rywalizacja jest inspirowana przez chęć zwycięstwa nad oponentem. Może to być twarda rywalizacja, lecz gra sportowa różni się od walki militarno-wojennej. Sport nie może być fizyczną lub psychiczną agresją, jego celem jest zwycięstwo, ale nie zniszczenie „przeciwnika” – współzawodnika.

Istnieją jeszcze inne uniwersalne elementy sportu, które mają ontologiczne zakorzenienie w naturze człowieka. Należą do nich: teatralność widowiska sportowego, kontakt z przyrodą, silne przeżycia emocjonalne, pragnienie sprawdzenia swych możliwości fizycznych i psychicznych, chęć pokonania swych ograniczeń i słabości, konfrontacja

---

4 J. Huizinga (1985), *Homo ludens. Zabawa jako źródło kultury*, Warszawa.

z siłami natury. Elementy ontologiczno-antropologiczne sportu pozwalają wnioskować, że pełni on w życiu człowieka funkcję autokreacyjną⁵. Sport jest formą dynamiki, odpoczynkiem, grą, zabawą, parateatrem, rywalizacją i dlatego samorealizacją człowieka, jego fizycznym i psychicznym samodoskonaleniem. Ułatwia on weryfikowanie własnych możliwości, zachęca do ich rozwoju, uczy życiowego realizmu, sprzyja kształtowaniu dojrzałej osobowości. Takie pozytywne funkcje pełni sport wówczas, jeżeli nie ulega deformacji, które niestety ujawniają się coraz częściej w wyniku przemian społecznych społeczeństw.

Pozytywne właściwości i elementy współczesnego sportu

Dynamika przemian społecznych w ostatnim stuleciu była bardzo szeroka i szybka: industrializacja, migracje ludności wiejskiej do dużych ośrodków miejskich, zaburzenia polityczno-terytorialne związane z dwiema wojnami światowymi, rozwój nowoczesnej techniki, ideologie totalitarne, zderzenie cywilizacyjno-kulturowe. To wszystko oddziaływało na kulturę fizyczną i sport w sposób ambiwalentny, doprowadzając do znaczących zmian, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych.

Pierwszą pozytywną właściwością współczesnego sportu jest to, że stał się faktem powszechnym⁶. Sport uprawiają ludzie młodzi i starzy, zdrowi i chorzy. Kultura fizyczna jest przedmiotem zainteresowania społeczności lokalnych, samorządów, szkolnictwa, struktur państwa i organizacji międzynarodowych. Masowy charakter sportu nie wyklucza jednak istnienia dysproporcji pomiędzy małymi miejscowościami a dużymi miastami, w tych ostatnich są powszechnie dostępne np. baseny, siłownie czy dobrze wyposażone stadiony.

Drugą pozytywną cechą współczesnego sporu jest uznanie go za integralny element systemu edukacyjno-szkolnego: począwszy od szkół podstawowych, poprzez średnie, aż do uczelni wyższych. Istnieje sport dzieci, młodzieży i akademicki. Wychowanie fizyczne jest istotną częścią programów szkolnych na wszystkich poziomach. Rolę pedagogiczną kultury fizycznej i sportu w życiu młodych ludzi dobrze ujmuje autor pracy *Studium o pedagogice kultury fizycznej*, Jerzy Nowocien, pisząc: „Pedagogika kultury fizycznej kreuje określone wartości społeczne, osobowościowe, kulturowe kojarzone głównie z troską o wszechstronny rozwój jednostki, zwłaszcza w sferze troski o własne ciało, zdrowie i jego higienę, rozwój i utrzymanie sprawności fizycznej. Podmiotem pedagogiki kultury fizycznej jest cały człowiek pojmowany holistycznie. Oznacza to, że wychowanek w procesie dydaktyczno-wychowawczym powinien mieć zapewniony wszechstronny rozwój osobowości, tj. w sferze somatycznej, sferze emocjonalnej, w sferze społeczno-moralnej”⁷. Wychowanie fizyczne jest nie tyle edukacją, co procesem wychowawczym człowieka jako osoby posiadającej nie tylko biologiczny organizm, lecz także bogate życie psychiczno-duchowe.

---

5 J. Kuczyński (1990), Gra jako negacja i tworzenie świata. W: J. Kosiewicz, Z. Krawczyk [red.], *Filozofia kultury fizycznej*, t. 2, Warszawa, ss. 56-92.

6 Por. Sport powszechny (1998). W: *Kongres sportu polskiego*, Warszawa, ss. 155-215.

7 J. Nowocien (2013), *Studium o pedagogice kultury fizycznej*, Warszawa, s. 9.

W dawnych czasach sport był udziałem ludzi młodych i w średnim wieku. Współcześnie długość życia ludzkiego znacznie się powiększyła, wskutek tego wzrosła liczba emerytów i rencistów, których czynności motoryczne ulegają osłabieniu. Aktywność fizyczno-sportowa jest dla nich bardzo pożyteczna, niejednokrotnie wręcz niezbędna, poprawia ich kondycję, samopoczucie, opóźnia proces starzenia się, mobilizuje psychicznie, zapewnia kontakt z innymi ludźmi⁸. Podobny charakter posiada sport ludzi niepełnosprawnych, których liczba obecnie ciągle się powiększa. Różne są formy schorzeń, są to np. ludzie słabo widzący czy słyszący, niepełnosprawni ruchowo, upośledzeni psychicznie, niedostosowani społecznie. Sport w życiu ludzi niepełnosprawnych pełni wiele funkcji: integruje społecznie, częściowo przywraca sprawność poruszania się, jest źródłem radosnych przeżyć emocjonalnych, pozwala uczestniczyć w zawodach o charakterze agonistycznym⁹. Sport nie może być jedynie przywilejem ludzi młodych i zdrowych, jest on prawem każdego człowieka niezależnie od wieku i stanu zdrowia.

Sport zawsze towarzyszył dziejom ludzkości, sport uprawiany współcześnie wzbogacił się o nowe dyscypliny. Igrzyska olimpijskie w antycznej Grecji obejmowały początkowo tylko biegi, pięciobój i walki na pięści; później ich program został poszerzony o zapasy, biegi hoplitów i wyścigi rydwanów¹⁰. Współczesne letnie i zimowe olimpiady liczą kilkadziesiąt dyscyplin sportowych, z biegiem czasu dochodzą nowe. Wzbogacenie współczesnego sportu o nowe gry i dyscypliny sportowe ma różne źródła, najczęściej dotychczasowe sporty lokalno-narodowe zyskują popularność i wówczas mają już charakter międzynarodowy. Zresztą niemal wszystkie dyscypliny sportowe wywodzą się z konkretnych krajów. Aktualnie dużym wzięciem cieszą się pochodzące z Dalekiego Wschodu, zwłaszcza Japonii. Charakterystycznym rysem współczesnego sportu jest jego planetyzacja: krajowe gry i dyscypliny sportowe dzięki mediom, głównie telewizji, szybko stają się znane i popularne w innych miejscach globu ziemskiego.

Współczesną kulturę fizyczną i sport charakteryzują jeszcze inne pozytywne właściwości: techniczne doskonalenie infrastruktury sportowej, estetyczno-artystyczne łączenie zawodów sportowych ze sztuką (rzeźbą, malarstwem), architekturą, muzyką i literaturą piękną¹¹, dbałość o wizualną atrakcyjność widowisk sportowych, doskonała ich organizacja (logistyka) oraz umiejętne aktywizacja czasu wolnego dużych społeczności ludzkich. Kultura fizyczna i sport stały się trwałym komponentem życia ludzi i narodów.

Deformacje współczesnego sportu

Do podstawowych celów sportu należy nie tylko zdrowie somatyczne człowieka, lecz wszechstronny rozwój jego osobowości: fizyczny, psychiczno-umysłowy, społeczny,

8 H. Szwarz (1998), *Kultura fizyczna emerytów i rencistów*. W: *Kongres sportu polskiego*, Warszawa, ss. 313-315.

9 A. Kosmol i K. Hady-Bartkowiak (1998), Stan aktualny i perspektywy rozwoju sportu niepełnosprawnych w Polsce. W: *Kongres sportu polskiego*, ss. 325-325; L. Stanek (2013), Integracyjne wartości sportu i rekreacji z perspektywy czasu wolnego osób niepełnosprawnych. W: J. Nowocień, K. Zuchora [red.], *Sport w kulturze zdrowia, czasu wolnego i edukacji olimpijskiej*, Warszawa, ss. 119-127.

10 K. Zuchora [red.], dz. cyt., ss. 35-40.

11 Por. K. Hądzelek, K. Zuchora [red.] (2012), *Olimpijskie Konkursy Sztuki. Wawrzyny Olimpijskie*, Warszawa.

aksjologiczny¹². Mając na uwadze holistyczno-personalistyczną antropologię, współczesny sport profesjonalno-wyczynowy budzi poważne zastrzeżenia¹³. Antycznie-grecki ideał, *kalokagatia* bywa marginalizowany na rzecz naturalistyczno-biologizującej koncepcji człowieka, której konsekwencją jest nurt korporeizmu koncentrujący uwagę w aktywności sportowej na cielesności człowieka, a pomijający jego wymiar psychiczno-duchowy¹⁴. Sport zawodowy wymaga daleko posuniętej specjalizacji – uprawiania określonej dyscypliny i długiego treningu, wskutek czego aktywne są głównie tylko pewne elementy ciała, rezultatem tego mogą być jego deformacje i zawodowe schorzenia.

Głównym źródłem fizycznych i psychicznych deformacji sportu profesjonalnego jest jego komercjalizacja, która nie omija nawet międzynarodowych zawodów olimpijskich. W sporcie amatorsko-rekreacyjnym i młodzieżowym wartości witalne i ludyczne są celem autotelicznym, natomiast w sporcie wyczynowym ciało traktowane jest instrumentalnie jako środek służący zwycięstwu, dzięki któremu zyskuje się rozgłos, prestiż i wysoki finansowy ekwiwalent. Takie cele nie są moralnie złe same w sobie, ale stają się takie, gdy osiągnane są np. przez stosowanie dopingu w różnych jego odmianach. Każdy doping łączy się z narażaniem zdrowia czy nawet życia, a także jest kłamstwem i brakiem sprawiedliwości.

Współczesny sport zawodowy stał się intratnym biznesem dla wielu sponsorów, właścicieli klubów sportowych i organizatorów imprez związanych z kulturą fizyczną. Znani utalentowani sportowcy są sprzedawani i kupowani z klubu do klubu, z kraju do kraju. Choć odbywa się to za ich zgodą, pośrednio jednak jest to rodzaj uprzedmiotowienia czy przynajmniej instrumentalne traktowanie człowieka. Szczególnie groźne jest kaperowanie młodych ludzi kuszonych przez kluby nadzieją wysokich zarobków i sławy, co prowadzi do osłabienia ich więzi rodzinnych i rezygnacji z wyższego wykształcenia. Młodość szybko mija, a brak określonego zawodu może prowadzić do załamania psychicznego i moralnego.

Kolejnym mankamentem sportu profesjonalno-wyczynowego jest dążenie do pobicia kolejnych rekordów, co jest coraz trudniejsze. Chęć zwycięstwa w międzynarodowych imprezach sportowych i igrzyskach skłania ludzi do długotrwałego treningu, w trakcie którego dochodzi wielokrotnie do zasłabnięcia, utraty zdrowia a nawet życia. Historia sportu odnotowuje takie fakty¹⁵. Granice ludzkich możliwości fizycznych i psychicznych są ograniczone, przekraczanie ich dla osiągnięcia nowego rekordu w jakiejś dyscyplinie jest niebezpiecznym ryzykiem. W niektórych krajach dochodzi do jawnych wynaturzeń sportu, jakim jest „hodowanie” czempionów: zmuszanie bardzo młodych zawodników – czasem nawet dzieci, jak w Chinach – do odbywania morderczych treningów, a czasem także faszeringowanie ich farmakologiczne.

---

12 S. Kowalczyk, dz. cyt., s. 34.

13 W. Kuchler (1969), *Sportethik*, München, ss. 263-273; Z. Dziubiński [red.] (2001), *Aksjologia sportu*, Warszawa.

14 A. Pawłucki (1999), Korporeizm jako ponowoczesna formacja kulturowa – spojrzenie pedagogiczne. W: Z. Dziubiński [red.], *Wiara a sport*, Warszawa, ss. 227-234.

15 A. Jegier (1998), Wysiłek fizyczny a zagrożenia układu krążenia. W: *Kongres sportu polskiego*, ss. 385-387; S. Kowalczyk (2010), Somatyczne i psychiczne zagrożenia zdrowia w aktywności sportowej, *Zdrowie, Kultura Zdrowotna, Edukacja*, t. VI, ss. 136-140.

Szczególnie duże ryzyko występuje w niektórych dyscyplinach sportu wyczynowego, należą do nich między innymi: boks, skoki narciarskie, himalaizm, szybownictwo, wyścigi samochodowe. Współcześnie w niektórych kręgach młodych i zwykle bogatych ludzi dużym powodzeniem cieszą się tzw. sporty ekstremalne, które bezpośrednio łączą się z ryzykiem utraty zdrowia czy czasem nawet życia¹⁶. Do takich sportów należą: skoki spadochronowe, spacerowanie na linie pomiędzy wieżowcami, skoki głową na dół z wysokich mostów z wykorzystaniem liny, specyficzna turystyka połączona ze spotkaniem z dzikimi zwierzętami w Afryce lub Azji. Tego rodzaju działania trudno nazwać sportem, gdyż jego celem jest psychosomatyczny rozwój osobowości człowieka, a nie poszukiwanie okazji do podwyższenia poziomu adrenaliny.

Somatyczno-biologiczne zagrożenia sportu profesjonalnego nie są jedynymi, przemiany społeczno-cywilizacyjne współczesnego świata są powiązane z psychiczno-aksjologicznymi i społecznymi dewiacjami aktywności fizyczno-sportowej. Do najważniejszych należą: brutalizm niektórych zawodników, klimat gladiatorstwa, agresywne zachowania niektórych fanów sportu na stadionach i poza nimi, a także relatywizm etyczny zawodników, trenerów i niektórych środowisk sportowych ignorujących *fair play*. Sport ulega również deformacjom społecznym w skali międzynarodowej, których źródłem są: jego upolitycznienie, skrajny nacjonalizm oraz ideologizacja. Jedną z odmian ideologizacji jest traktowanie sportu jako parareligii. Próba sakralizacji sportu oraz interpretowanie go jako substytutu religijnej wiary jest zauważalna w niektórych wypowiedziach inicjatora neoolimpizmu, Pierre'a de Coubertina¹⁷. Sygnalizowane zagrożenia i dewiacje sportu, ograniczone w zasadzie do sportu profesjonalno-wyczynowego, nie podważają potrzeby jego dalszego istnienia. Co więcej, powyższe uwagi krytyczne nie dotyczą wszystkich sportowców zawodowych, wielu z nich swoim zachowaniem i postawą może być osobowym wzorcem dla młodzieży fascynującej się kulturą fizyczną i sportem.

Drogi rehumanizacji i repersonalizacji sportu

Ocena kultury fizycznej i sportu, powiązanych dość istotnie ze współczesnymi przemianami społecznymi, ekonomicznymi i cywilizacyjnymi, powinna być obiektywna i uwzględniać zarówno jego pozytywne strony jak i negatywne. Jak wyeliminować te ostatnie? Sport jest aktywnością człowieka, dlatego rehumanizacja sportu profesjonalnego wymaga konfrontacji z holistyczno-integralną antropologią. Takie kryterium spełnia personalistyczna koncepcja człowieka, jej klasycznym reprezentantem jest francuski tomista Jacques Maritain (1882-1973), a na terenie Polski ks. Wincenty Granat (1900-1979)¹⁸. Pierwszy z nich, charakteryzując człowieka jako osobę, napisał: „Osoba to wszechświat o naturze rozumnej obdarzony wolnością wyboru i stanowiący tym samym całość niezależną od świata”¹⁹. W ujęciu antropologii personalistycznej do istotnych właściwości osoby

16 J. Tomlinson (1997), *Encyklopedia ekstremalnych sportów*, Warszawa.

17 A. Koch (2005), Pierre de Coubertin und seine Beziehung zur katholischen Kirche. W: W. Schwang, A. Koch [red.], *Begegnung. Schriftenreihe zur Geschichte der Beziehung zwischen Christentum und Sport*, Aachen.

18 J. Maritain (1960), *Humanizm integralny*, London; Tenże (1988), *Pisma filozoficzne*, Kraków; W. Granat (2006), *Osoba ludzka. Próba definicji*, Lublin.

19 J. Maritain (1960), *Humanizm integralny*, London, s. 16.

ludzkiej należą: trwała tożsamość mimo zmienności cech somatycznych i psychicznych, rozumność, wolność i odpowiedzialność, cielesność, życie psychiczno-umysłowe, duchowość przeżywana egzystencjalnie w samoświadomości, podmiotowość, indywidualna niepowtarzalność, samorozwój, nieprzekazywalność, wrażliwość na wyższe wartości, dialogiczność, uzdolnienie do świadomego życia społecznego²⁰.

Wymienione atrybuty człowieka – osoby powinny być wykorzystane na terenie kultury fizycznej i sportu. Działania fizyczno-sportowe bezpośrednio aktywizują ciało człowieka: system jego receptorów, zespoły mięśni, systemy nerwowy i motoryczny. Człowiek jest ciałem, ale nie tylko nim; cielesność nie wyczerpuje jego dwuwymiarowej natury. Każda aktywność fizyczna, a tym bardziej sport profesjonalny, wymaga aktywizacji umysłowo-duchowej natury człowieka. Sportowiec to nie biologiczny robot skonstruowany do zdobywania kolejnych rekordów, lecz osoba rozumna, wolna i dlatego odpowiedzialna za swe działania oraz całe życie. Wolność osoby ludzkiej jest zakorzeniona w jej rozumności, konsekwencją wolności jest odpowiedzialność za własne i cudze życie. Człowiek jako osoba ma status bytowego, prawnego i społecznego podmiotu. Nie można wyrzec się własnego człowieczeństwa, swej podmiotowości, wolności i odpowiedzialności. Dlatego każda forma odpodmiotowienia oraz instrumentalnego traktowania zawodnika rozmija się z jego osobową niezbywalną godnością i personalistyczną antropologią. Rehumanizacja sportu wymaga, po pierwsze, reintegracji człowieka jako osoby. Aktywność fizyczno-sportowa nie może być tylko działaniem człowieka (łac. *actio hominis*), lecz także działaniem ludzkim (*actio humana*).

Kolejnym warunkiem stanowienia kultury fizycznej i sportu jest reintegracja aksjologiczna człowieka, zwłaszcza zaś etyczno-ideowa. Bezpośrednim i głównym celem sportu są wartości witalne: zdrowie, dobra kondycja fizyczna, tężyzna biologiczna, aktywność motoryczna, zdolność do wysiłku fizycznego i umysłowego. Cele sportu profesjonalnego są inne: prestiż, sława, satysfakcjonujący ekwiwalent finansowy. Nie są to cele moralnie podejrzanе, każda bowiem praca zasługuje na sprawiedliwe wynagrodzenie. Człowiek jest jednak osobą uwrażliwioną na wyższe pozamaterialne i pozabiologiczne wartości, a także zobowiązaną do ich respektowania w swym życiu codziennym i zawodowym. Wartości wyższe to prawda, dobro, piękno oraz wartości związane z przyjętym światopoglądem – dla ludzi wierzących w Boga, z wyznawaną religią²¹. Dewiacje występujące w sporcie profesjonalno-wyczynowym są wynikiem naruszania takich wartości, jak: prawda, sprawiedliwość, uczciwość, solidarność, roztropność²². *Homo ludens* i *homo sportivus* nie może ignorować faktu, że człowiek jako osoba to także *homo ethicus*. Każde działanie człowieka jako osoby rozumnej i wolnej nie jest moralnie neutralne, lecz podlega ocenie etycznej. O ile sport rekreacyjny w zasadzie nie jest charakteryzowany w kategoriach dobra czy zła, to sport profesjonalny – jak każdą pracę zawodową – można oceniać jako działanie moralnie pozytywne czy negatywne. Autofinalizm działań człowieka uzasadnia prawo do jego oceny etycznej.

20 S. Kowalczyk (2002), *Zarys filozofii człowieka*, Sandomierz, ss. 197-210.

21 S. Kowalczyk (2006), *Człowiek w poszukiwaniu wartości. Elementy aksjologii personalistycznej*, Lublin, ss. 165-200.

22 A. Przyłuska-Fischer, B. Misiuna (1993), *Etyczne aspekty sportu*, Warszawa.

Kolejnym krokiem służącym rehumanizacji współczesnego sportu jest jego reintegracja egzystencjalna. Kultura fizyczna pełni w życiu człowieka ważną rolę, lecz nie zastąpi ona jego kultury umysłowej i kultury moralnej. Nieodzowna jest harmonijna integracja sportu młodzieży z nauką, a dorosłych z ich pracą zawodową. Nie zawsze jednak tak bywa, dla niektórych młodych ludzi aktywność fizyczno-sportowa jest ważniejsza niż szkoła, życie rodzinne i zdobycie zawodu. W sporcie profesjonalnym jego integracja egzystencjalna także jest potrzebna, gdyż aktywność sportowa nie trwa zbyt długo. Po zakończeniu kariery sportowej dalsze życie człowieka wymaga posiadania jakiegoś innego zawodu pozwalającego na godziwe utrzymanie siebie i rodziny. Kamil Stoch, po zdobyciu dwu złotych medali za zwycięstwo w ostatnich zimowych igrzyskach, powiedział: „Jestem szczęśliwy jako sportowiec i jako człowiek. Sport bowiem nie jest wszystkim w życiu” Wypowiedź tego wspaniałego sportowca i rozumnego człowieka świadczy, że potrafi on harmonijnie zintegrować sport z całym swym życiem.

Nie ulega wątpliwości, że sport jest integralną częścią programów szkolnych i pełni ważną funkcję edukacyjno-wychowawczą. Był on wykorzystany w pedagogice starożytnej Grecji, w pedagogice personalistyczno-chrześcijańskiej korzystał z niego m.in. ks. Jan Bosko. Wychowanie sportowe jest jednak tylko jednym z elementów procesu edukacyjnego, należy go zintegrować z innymi sektorami pracy wychowawczej młodzieży: kształceniem intelektu, formacją emocjonalną, moralną oraz społeczną. Osoba ludzka jest wielowymiarowa, wychowanie fizyczne powinno łączyć się harmonijnie z rozwojem umysłowym i moralno-ideowym (patriotycznym, światopoglądowym). Antropologia personalistyczna przejmuje grecki ideał *kalokagatii* oraz twórczo go dopełnia w oparciu o wartości związane z cywilizacją łacińsko-chrześcijańską.

Kończąc refleksje na temat rehumanizacji współczesnego sportu, należy wspomnieć o potrzebie ułożenia właściwych proporcji pomiędzy różnymi typami kultury fizycznej: sportem młodzieżowym, rekreacyjnym, medyczo-terapeutycznym, profesjonalno-wyczynowym i turystyką. W życiu wielu społeczeństw, nie wyłączając Polski, proporcje pomiędzy nimi, np. przy ustalaniu finansowych subwencji państwa, nie zawsze są respektowane. Zwykle sport zawodowy jest traktowany priorytetowo, zaś sport rekreacyjny, czy tym bardziej terapeutyczny, gorzej. W tej dziedzinie potrzebna jest harmonijna integracja różnych sektorów kultury fizycznej.

Kultura fizyczna i sport w życiu współczesnych ludzi i społeczeństw odgrywają coraz większą rolę. Dostrzegalne na ich terenie różnego typu zagrożenia i dewiacje są niepodważalnym faktem, który wymaga refleksji i trudu w ich przewycięzaniu. Rehumanizacja całej kultury fizycznej jest możliwa poprzez jej powiązanie z holistyczno-personalistyczną antropologią. Wymaga to kolejnych form reintegracji sportu: antropologicznej (uwzględniając psychofizyczną osobowość człowieka), aksjologiczno-etycznej (łączenia wartości witalnych z poznawczymi i moralno-ideowymi), egzystencjalnej (włączenia kultury fizycznej w całość kultury), pedagogicznej (zintegrowania sportu z wychowaniem umysłowym-etycznym) oraz harmonijnej równowagi różnych typów sportu i kultury fizycznej.